

DEMARKACIONI MODEL NA PRIMERU MOBILNOG PAVILJONA**DEMARCATON MODEL ON THE EXAMPLE MOBILE PAVILION**Slobodan Cvetković, *Fakultet tehničkih nauka, Novi Sad***Oblast – SCENSKA ARHITEKTURA**

Kratak sadržaj – Motiv ovog rada je intimne prirode i zasnovan je na ideji o očuvanju postojećih ekosistema, koji su okruženi urbanim strukturama i koji su se, u izvesnoj meri, održali do danas. Model mobilnog paviljona, poslužiće kao scensko sredstvo prenošenja informacija o potencijalu lokacije, vrednosti i značaju očuvanja ritskog ekosistema, koji postoji unutar jednog lokalnog urbanizma. Pojmovi, kao što su markacija, demarkacija, mikrolokacija i prizor, u direktnoj su vezi sa konceptom i idejnim rešenjem mobilnog paviljona koji će biti predstavljen u ovom radu.

Gljučne reči: demarkacija, lokacija, prostor u prostoru, mobilni paviljon, park prirode

Abstract – The motivation behind this project is personal, and it is founded on the idea of preserving existing ecosystems that are surrounded by urban constructions and have survived to some extent to this day. The work should present a practical model for spatial intervention in nature that does not jeopardize the existing ecosystem by imposing radical regulation and spatial organization. This article examines the problem of developing the potential of swamp beneath the Pancevo Bridge, using the architectural and artistic platform as a demarcation model and the mobile pavilion as an example.

Keywords: demarcation, location, space in space, mobile pavilion, nature park

1. UVOD

Park prirode koji je okružen urbanim tkivom, predstavlja vrednu prostornu celinu koja utiče na ukupni bonitet jednog grada. U Beogradu, progresivni porast potrebe za osvajanjem prostornih celina, prouzrokuju veću eksploataciju prirodnih resursa, što dovodi do pojave (in)direktne degradacije lokalnih zajednica. Parkovi prirode su opšte dobro od velikog značaja za lokalnu zajednicu i društva uopšte. Urbani parkovi prirode predstavljaju mesta socijalne i kolektivne aktivnosti društva, formiraju identitet i podižu ukupni bonitet dela grada u kojem se nalaze. Ukoliko zastupamo ekološki stav da priroda predstavlja vrednost samu po sebi i da je čovek samo deo nje, te da nema prava da je nepovratno menja, onda je svaki vid ekonomske aktivnosti kojim se narušava stanje živog sveta i bogatstvo prirodnih resursa, neprihvatljiv [1].

NAPOMENA:

Ovaj rad proistekao je iz master rada čiji mentor je bio Vladimir Ilić, docent.

Informisanje i edukacija stanovništva je od presudnog značaja za očuvanje lokalnih ekosistema. Prefabrikovani transportni kontejner za prevoz robe, kao geometrijski modul i adaptabilni građevinski blok originalnog dizajna, može postati mobilni paviljon, odnosno, prostor za događaj. Upravo mobilnost ovih objekata, koji se u celini postavljaju na željenu lokaciju, omogućavaju njihovu upotrebu gotovo u realnom vremenu. Mobilni paviljon možemo razmatrati kao novi scenski prostor, koji se svojom geometrijom i sadržajem ističe, na određeno vreme, u odnosu na okruženje. Fizička predstava mobilnog paviljona nastaje iz logike scenskog dizajna i ideje da kontejner za transport robe može postati prostor za događaj.

„Delo scenskog dizajna može nastati u svakom stvaralačkom procesu koji podrazumeva scenski način mišljenja i upotrebu scenskih sredstava, a koji za cilj ima realizaciju prostora scenskog događaja“ [2].

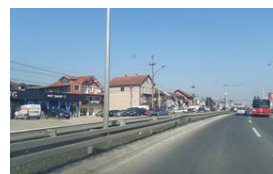
2. RIT ISPOD PANČEVAČKOG MOSTA

Rit ispod Pančevačkog mosta prepoznamo preko niza kasetno profilisanih površina, pravougaonog oblika, koje sa nasipom formiraju osnovni sistem zaštite naselja Krnjača od visokog nivoa vode. Sam lokalitet rita okružuje urbanizam koji je nastao usled neplanske gradnje. Autori zavoda za urbanizam grada Beograda, prepoznali su ovo područje kao zasebnu urbanističku celinu od velikog turističkog potencijala.

2.1. Urbanistička pozicija rita

Rit se nalazi u neposrednoj blizini naselja i saobraćajne petlje Beograd-Pančevo-Zrenjanin. Razvijena infrastruktura i saobraćajna mreža (prikazano na slici br.1) obezbeđuju lak pristup lokaciji što prepoznamo kao pozitivnu urbanističku karakteristiku.

Veliki broj autobuskih linija sa svojim stajalištima u blizini, obezbeđuju brzu vezu sa centrom grada koji je od Pančevačkog rita udaljen manje od 10 kilometara.

Slika 1: Istraživanje lokacije

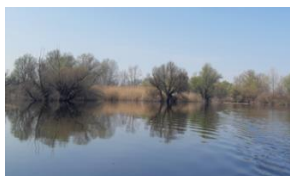
2.2. Ekološki problemi lokaliteta

Dugogodišnje aktivnosti stanovnika lokalne zajednice u neposrednoj blizini Pančevačkog rita, uticale su stvaranje pozitivne promene urbanizma, ali su proizvele i negativne posledice koje degradiraju kvalitet njihove životne sredine. Problemi odlaganja građevinskog i drugog otpada

u području rita, prepoznamo kao posledicu prakse ilegalne gradnje.

2.3. Ekonomsko-ekološki potencijal lokacije Pančevačkog rita

Kada govorimo o lokaciji Pančevačkog rita, osnovni potencijal ekonomskog razvoja lokalne zajednice leži u urbanističkoj poziciji kao i u velikim zelenim i vodenim površinama (prikazano na slici br.2). Bez obzira na veličinu, ekosistemi koji postoje unutar urbane celine, mogu uticati na podizanje ukupnog kvaliteta životne sredine celokupne zajednice.

slika br.2 Istraživanje lokacije

2.4. Istraživanje postojećih sadržaja opštine Palilula

Palilula je, po svojoj ukupnoj površini, najveća beogradska opština i deli je reka Dunav. Opština Palilula, na levoj obali Dunava, ima veći broj naselja, dok ih je na desnoj znatno manje. Prigradska naselja Veliko selo i Slanci, bliža su razvijenoj mreži ponude grada, za razliku od ostalih naselja sa opštine Palilula. Središte kulturne ponude predstavlja *Centar za kulturu Vlada Divljan* [3], koji pod rukovodstvom opštine Palilula i kulturnom produkcijom, čini deo kulturne ponude grada Beograda.

3. MARKIRANJE I DEMARKIRANJE PROSTORA

Markiran prostor koristi sve dostupne resurse iz okruženja i nastoji da svoj sadržaj, na određeno vreme, u njemu prikaže i očuva. Markiranje prostora predstavlja složeni proces istraživanja (umetničkih i/ili strukovnih) mogućnosti delovanja unutar lokacije. Umetnički pristup markiranja prostora koristi logiku scenskog dizajna, ima za cilj istraživanje modela i načina implementacije imaginarnog prostora u fizički stvaran prostor. Dakle, umetničko markiranje prostora nastoji da predstavi scensku sliku prostora [4] u prostoru, a koja nastaje iz kompleksne analize različitih međusobnih odnosa. Istraživački pristup markiranja prostora, ima za cilj valorizaciju određene lokacije. Pojam demarkacija prostora vezuje se stvaranje *iskrenog disbalansa* i čiste konfliktne veze između novoformiranog i egzistencijalnog prostora. Prostor koji je nastao na platformi demarkacije temelji se na logici scenskog dizajna, jer namerno pokreće dijalog i potrebu za preispitivanjem vrednosti delova i određenih celina. Demarkiran prostor nema potrebu da se svojim sadržajem prilagodi okruženju, već da se njemu nametne i dominantno istakne. Demarkiranje prostora predstavlja složeni proces istraživanja mogućnosti delovanja i predstavljanja sadržaja, kao i stava autora, u okruženju. Ukoliko se složimo da se demarkacijom prostora unosi likovnost u okruženje, onda je demarkacija model istraživanja i specifičnog preispitivanja mogućnosti formiranja nove savršene celine. Likovni (scenski) pristup prilikom demarkacije, ima sposobnost direktnog prenosa poruke autora, kao i isticanje estetske vrednosti

pojedinačnih delova prostora u odnosu na određenu celinu. S tim u vezi, slika prizora vrši dejstvo na posmatrača, dok se u njemu kreira doživljajna slika, a prostor zauzima poziciju aktivnog subjekta u proizvodnji značenja [5].

4. MOTIV „TAČKA, LINIJA I POVRŠINA“

Formiranje određenih tačaka u javnom prostoru, koje se svojom pozicijom i sadržajem izdvajaju u urbanom prostoru, predstavljaju scenske mikrolokacije, odnosno, mesta koja mogu uticati na podizanje ukupne vrednosti životne sredine. Ukoliko govorimo o formiranim mikrolokacijama u urbanizmu, a preko primera paviljona na reci Ljubljanici (prikazano na slici br.3), vidimo da su one su izdvojene od opšeg sistema sadržaja i predstavljaju opozitne sredine u kojoj su nastale. S tim u vezi, mikrolokacija postaje scenska tačka u urbanizmu i mesto percepcije drugačijeg sadržaja

slika br.3 Tačka, Paviljon na reci Ljubljanica

Kada govorimo o izdvojenim tačkama u prirodnom ambijentu, one predstavljaju mikrolokacije koje imaju za cilj isticanje vrednosti pozicije na kojoj se nalazi u odnosu na svoje okruženje. Projekat *Red ribbon* (prikazano na slici br.4) predstavlja primer arhitektonske prakse koja preko minimalne intervencije i jake likovnosti ističe značaj okruženja u kojem se nalazi. Crvena traka predstavlja uređenu pešačku stazu koja prati meandre reke i morfologiju terena. Ovde staza predstavlja jak likovni znak, marker i granično mesto između urbanizovanog prostora i prirode.

slika br.4 Linija, Red ribbon

Eko park na obali reke Feng (prikazano na slici br.5) nastao je kao potreba očuvanja lokalnih prirodnih mesta za meditaciju, od ubrzanog razvoja urbanizma. Dizajn ove pejzažne arhitekture inspirisan je tradicionalnim poezijom koja govori o lepoti i nacionalnom značaju reke Feng. Ovaj park prirode ima više različitih sadržaja koji su dostupni svim korisnicima. Linije kretanja kreirane su tako da korisnici prostora prolaze kroz različito uređene delove parka. Na ovom primeru uočavamo i scenski način mišljenja autora.

slika br.5 Površina, Park na obali reke Feng

5. MARKIRANJE PROSTORA NA OSNOVU PREPOZNATIH POTENCIJALA

Na drugoj obali reke Dunav, naspram industrijske zone i luke Beograd, nalazi se zapušten ritški lokalitet, a koji okružuje izgrađena, delimično urbanizovana celina. Osnovni resursi lokaliteta su ekološke prirode i predstavljaju potencijal ekonomskog razvoja opštine i lokalne zajednice. Planskim uređivanjem lokaliteta, sa osnovnom idejom o značaju i očuvanju postojećih ekosistema, moguće je stvoriti samoodrživ lokalni park prirode polujavnog karaktera. Formirani park prirode, kao centar socijalne aktivnosti, doprineo bi razvoju ekološke svesti zajednice i ponude sadržaja lokalne sredine.

6. DEMARKIRANJE PROSTORA NA OSNOVU SADRŽAJA

Demarkacija je radikalni gest i način promocije sadržaja (informacije) i ideje, koja akcentuje razlike i negaciju okruženja, a čija je namera stvaranje vremenski definisane konfliktne veze. Jedinствен, specifičan ili neponovljiv, a jednom predstavljen prizor, kao sadržaj, mogli bi smo opisati kao trenutnu atrakciju, senzaciju ili spektakl. Takav prizor ostaje utkan u emocionalnu memoriju posmatrača, koji će ga po ličnoj kategorizaciji i na različitim nivoima vrednovati. Posmatrač analizira vizuelnu informaciju i nastoji da, najpre, sebi objasni sagledan prizor. Visok nivo emocionalnog vrednovanja prizora ostaće nepromenjen, sve dok se on ne ponovi. Repeticija samog prizora dovodi do (ne nužno i trajnog) umanjivanja njegove vrednosti. Ponovljen prizor je više puta emocionalno analiziran, pa kao takav, postaje *jednostavno prihvaćen* kod posmatrača. Ponovljeni prizori, kao česte i *već viđene pojave*, u posmatraču neće pokrenuti *emocionalne reakcije*, sve dok se ne pojave akcije koje bi to *statično stanje deformisale ili promenile*. U tom smislu, akcija demarkacije može poremetiti statična stanja prizora i ponovo pokrenuti analitičke i emocionalne reakcije kod posmatrača.

6.1. Demarkacija i medijska eksploatacija prostora

Ukoliko pokušamo da neku arhitekturu, nastalu na logici demarkacije, sagledamo kao scensku sliku, mogu se prepoznati ili barem naslutiti njeni tragovi pokušaja da se oslobodi zakonosti okoline, ograničenja i opšteprihvaćenih društvenih vrednosti. Demarkacija teži ka promociji slobode, različitosti i na kraju, same sebe. Arhitektura koja, i u najmanjoj meri teži ka samopromociji, postaje predmet analize mogućih uticaja i eksploatacije od strane marketinga i ekonomije. Arhitektura nastala na platformi demarkacije svoje moći prezentacije (sebe same i svog sadržaja) može pokazati u sredinama, koje su svojim značenjem i sadržajem, već formirane. Upravo u takvim sredinama, demarkacija dolazi do izražaja.

7. ILUSTRATIVNI PRIKAZ IDEJE O FORMIRANJU MIKROLOKACIJA U PROSTORU RITA

Nakon sveobuhvatne analize lokaliteta rita ispod Pančevačkog mosta, kao rezultat istraživanja priložio je zaključak da radikalne arhitektonske intervencije neće doprineti ideji o očuvanju prirodnog izgleda same

lokacije. Uvođenjem mreža pešačkih staza koje bi bile međusobno povezane, budućim korisnicima parka, pružale bi se različite mogućnosti istraživanja i sagledavanja prirode samog lokaliteta. Izdvojene pozicije, kao mikrolokacije (prikazano na slikama br. 6 i 7), imaju za cilj da predstavljaju scenske slike (*prizor kao sadržaj*), istaknu poruku o vrednosti i značaju očuvanja prirodnih sredina koje okružuje razvijeni urbanizam.

slika br.6 i 7 Mikrolokacije u prostoru rita

Izdvajanjem od opšteg prostora sistemom markacije pronalazimo, analiziramo i prepoznamo potencijale određenih prostornih celina. Markiran prostor, kao izdvojen od opšteg, može biti tretiran različitim oblicima scenskog dizajna.

8. KONTEJNER KAO MODUL I REŠENJE

Kontejneri za transport robe, kao modularni elementi, sve češće nalaze primenu i van svoje osnovne uloge. Ideju o upotrebi transportnih kontejnera kao objekata za stanovanje pokrenuli su Filip Klark (*Phillip C. Clark*) koji je 1987. godine patentirao metod pretvaranja teretnih kontejnera u objekte za stanovanje i arhitekta Piter DeMaria koji je 2006. godine projektovao prvu dvospratnu kuću od kontejnera. Najveća prednost ovih kontejnera jeste brzo spajanje, odnosno, mogućnost formiranja različitih sistema međusobno povezanih modula. Mobilnost strukture, transformabilnost i efemernost u odnosu na svoju funkciju, transportne kontejnere čini specifičnim montažnim arhitektonskim objektima koji mogu brzo obezbediti kompaktne prostore.

9. DEMARKACIJA PROSTORA EFEMERNOM STRUKTUROM- Mobilni Eko paviljon kao scenski element

Kako bi se ideja o značaju očuvanja postojećeg ekosistema rita približila lokalnom stanovništvu i promovisalo njegovo postojanje na gradskom nivou, u ovom radu, biće predstavljen mobilni paviljon. Izgled objekta, prostorna organizacija i svi tehničko-tehnološki sistemi koji bi bili implementirani u paviljon, u ovom radu će biti prikazani kroz niz tehničkih crteža i drugih ilustracija. Paviljon bi predstavljao mobilnu scensku arhitekturu, koja je nastala prefabrikacijom kontejnera za transport robe i na logici scenskog dizajna. Paviljon bi predstavljao mesto promocije (idejnim rešenjem) formiranog parka prirode, na prostoru rita ispod Pančevačkog mosta. Čestim promenama pozicije Eko paviljona, brže bi se širila poruka o postojanju lokalnog parka prirode kao i svest o značaju očuvanja prirodnih sredina. Kako bi se istakla ideja u formiranju objekta koji svojom prizorom i sadržajem stvara konfliktnu vezu sa okruženjem, upotreba savremenih scenskih audio-vizuelnih sistema, čini se opravdanom. Mogućnost vizuelne transformacije fasade Eko paviljona i predstava slike drugačijeg sadržaja, koji se preko objekta promoviše u okruženju, podržava logiku scenskog dizajna i demarkacije.

10. STUDIJA DEMARKACIJE JAVNIH PROSTORA EFEMERNOM STRUKTUROM MOBILNOG PAVILJONA KAO SCENSKIM SREDSTVOM

Demarkacija javnih prostora može se izvršiti uvođenjem novog (ne)reda u već formirano urbano tkivo. Postavkom efemerne scenske arhitekture Eko paviljona u prostor kojem *ne pripada*, logika demarkacije dolazi do izražaja. S tim u vezi, mobilni Eko paviljon, iako bi svojim dimenzijama bio znatno manji od objekata iz neposrednog okruženja, može postati dominantna struktura. Mobilni paviljon, kao *data geometrija*, može promeniti uobičajene navike i aktivnosti korisnika, kao konzumenata sadržaja određene lokacije.

11. PREDLOG UPOTREBE SISTEMA SCENSKE TEHNIKE I TEHNOLOGIJE ZA POTREBE PRODUKCIJE MOBILNOG EKO PAVILJONA

U ovom radu, a kroz niz tehničkih crteža i drugih ilustracija, prikazana je upotreba savremenih sistema scenske tehnike. Njihova uloga je obezbeđivanje lakše i preciznije prezentacije vizuelnog sadržaja korisnicima paviljona, a koji je informativnog i edukativnog karaktera. Kako bi prezentacija sadržaja bila direktnija, upotreba savremenih tehnologija, čini se opravdanom. Fasada objekta, koja bi bila sastavljena iz niza transparentnih led panela, omogućila bi reprodukciju video materijala. Implementacijom ove vrste uređaja, fasada postaje scensko sredstvo pomoću kojeg se može izvršiti i vizuelna transformacija objekta. Direktna prezentacija simulacije prostora parka prirode i psihološko izmeštanje korisnika paviljona na predmetnu lokaciju, mogla bi se postići upotrebom sistema za virtuelnu realnost. Ovaj sistem podržava ideju o promovisanju *prizora kao sadržaja*, posmatraču nudi doživljaj i sticanje specifičnog iskustva tokom percepiranja simulacije prostora parka prirode.

12. STUDIJA OPRAVDANOSTI ADAPTACIJE TRANSPORTNOG KONTEJNERA ZA POTREBE FORMIRANJA MOBILNOG EKO PAVILJONA

Kubična forma i pravougaoni oblik kontejnera omogućavaju maksimalno fizičko korišćenje prostora. Geometrijski modul kontejnera omogućavaju projektovanje i formiranje novih prostornih kapaciteta po svim pravcima u stvarnom trodimenzionalnom prostoru. Osnovni konstrukcijski sistem kontejnera za transport robe čine čelični kutijasti profili različitih dimenzija, od kojih, profili sa najvećom dimenzijom svog poprečnog preseka formiraju *noseći ram objekta*. Uklanjanjem spoljašnjih obloga, omogućava se pristup konstrukciji objekta i koja se može nadograditi dodavanjem bravarije. S tim u vezi, objekat je moguće nadograđivati i modifikovati. U zavisnosti od konstrukcijskog sistema, kontejneri se mogu kompletno demontirati, preneti na drugu lokaciju i ponovo montirati, nezavisno od broja modula u sistemu.

13. ZAKLJUČAK ISTRAŽIVANJA

Palilula, kao najveća Beogradska opština, poseduje veliki potencijal ekonomskog razvoja, a koji se može prepoznati u broju neuređenih priobalnih površina.

Uređivanjem i formiranjem parka prirode, na lokalitetu rita ispod Pančevačkog mosta, može se obezbediti *novi* identitet opštine, sanirati narušena ekološka ravnoteža i poboljšati kvalitet života lokalnog stanovništva. Sa ciljem edukacije i podizanja nivoa ekološke svesti lokalnog stanovništva, kao i o značaju očuvanja postojećih ekosistema, u ovom radu, a preko idejnog rešenja, predstavljen je model mobilnog Eko paviljona, a koji je nastao primenom logike scenskog dizajna i demarkacije. Dizajn objekta mobilnog Eko paviljona ukazuje na scensku arhitekturu, koja bi se svojim postojanjem u javnom prostoru, na određeno vreme, prepoznala kao scenska slika ili gest, a koji u okruženju može proizvesti značenje.

14. LITERATURA

- [1] Violeta Jovanović, Gabrijela Popović, Dragana Milošević, Održivi razvoj u funkciji očuvanja prirodnih resursa, Prvi simpozijum o upravljanju prirodnim resursima, Rodoljub Jovanović (ur.), Fakultet za menadžment, Zaječar, 2011,
- [2] Tatjana Dadić Dinulović, doktorska disertacija, FENOMENOLOGIJA SPEKTAKLA: SCENSKI DIZAJN KAO SREDSTVO KONSTRUKCIJE DOGAĐAJA, Beograd, Novi sad, 2013.
- [3] Slobodan Cvetković, Studija rekonstrukcije objekta Centra za kulturu „Vlada Divljan“, FTN, Novi Sad 2019.
- [4] Radivoje Dinulović, *ČITANJE SCENSKE SLIKE*, Inovativna naučna i umetnička istraživanja iz domena delatnosti FTN-a.
- [5] Višnja Žugić, *PERFORMATIVNOST ARHITEKTONSKOG PROSTORA: Arhitektonski subjekat u funkciji proizvodnje značenja*, doktorska disertacija, FTN, Novi Sad, 2017.

Kratka biografija:

Slobodan Cvetković (Beograd, 1983.) je inženjer scenske arhitekture, tehnike i dizajna. Bavi se arhitektonskim projektovanjem, dizajnom enterijera, dizajnom svetla, scenskom tehnikom i tehnologijom. Učestvovao je planiranju i projektovanju scenskih megastruktura, od kojih se ističu: Studio by MAC (TV Show, Beograd), Danace Arena (Exit festival, Novi Sad), Main Stage (Epizode festival, Albanija), koncert Dino Merlin (Porto Montenegro, Crna Gora) i Svetsko prvenstvo u boksu (Aiba, Arena, Beograd).

Vladimir Ilić, docent iz polja umetnosti (Beograd, 1964) je arhitekta. Bavi se teorijom, edukacijom i praksom, u primeni savremenih tehnologija i materijala u izvođenju arhitektonskih objekata i enterijera. Projektant je i više desetina kako javnih tako i privatnih enterijera, na kojima je uvek i iznova primenjivao nova tehnološka rešenja, uključujući i prvu primenu sistema „pametnih kuća“ na domaćim prostorima. Bio je član mentorskog tima studentske selekcije PQ2015, koji je nagrađen Zlatnom medaljom za uspostavljanje dijaloga.